

Лазор Оксана Дмитрівна

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та менеджменту
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Лазор Олег Ярославович

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та менеджменту
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

КОМПЛІАЄНС: ТЕОРЕТИКО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ

Поняття «комплаєнс» увійшло в практику США в 30-х роках ХХ ст. та пік наукових публікацій припав на 2016 р. Активне застосування комплаєнс-практики визначено на Всесвітньому економічному форумі (Давос) інструментом прискорення зростання світової та національної економік.

За результатами проведеного аналізу публікацій [1, с. 75] із використанням слова «compliance» за період з 1982-2023 рр. знайдено 6 931 публікацію, з них 2 598 – упродовж 2018-2023 рр., що підтверджує актуальність досліджуваної проблематики. Серед вітчизняних науковців цей термін залишається новим, а відтак – недостатньо дослідженим та, відповідно, єдиного підходу до визначення його сутності не визначено дотепер.

Наведені у наукових публікаціях дефініції поняття «комплаєнс» підтверджують відображення його сутності як у вузькому, хоча й, здебільшого розуміючи як комплаєнс-контроль, так і в широкому розумінні, утілення різних ідей у розвиток підходів (системний, інструментальний, загальнотеоретичний, процесуальний та ін.) до його трактування.

Дослідження генези поняття «комплаєнс» засвідчує розширення діапазону складових, що формують його основу, вказує на багатовимірність застосування не лише у бізнесових компаніях, але й можливу його адаптацію в інших організаціях, на різновиди та необхідність їх запровадження, зростання кількості як суб'єктів комплаєнсу, так і сфер, напрямів використання.

Овсієнко О.В. [4, с. 178, 179], акцентує на методологічних розбіжностях дослідників до його тлумачення, а саме: екзогенності / ендогенності, обов'язковості / добровільності, ізоморфізмі / регуляторі, процесному / функціональному підходах.

Мета комплаєнсу – створення ефективної системи управління ризиками та контролю у сфері професійної діяльності організації, спрямованої на забезпечення дотримання чинного законодавства та корпоративної бізнес-етики.

Основна ідея комплаєнсу полягає в тому, що ця система спрямована не на уникнення відповідальності співробітників підприємства за прийнятті

рішення, а на суттєву зміну їхнього відношення до появи порушень законодавства та внутрішніх регламентів компанії, що в комплаєнс-системі сприймаються як неприпустимі й неприйнятні події [3, с. 139].

Діалектика взаємозв'язку теорії та практики, зокрема практичне застосування комплаєнсу сприяло розвиткові понятійно-категорійного апарату різних сфер.

Об'єктами комплаєнсу фактично є зони ризику професійної діяльності організації, які потребують розроблення відповідних процедур і їх закріплення. Перелік питань, які потребують врегулювання у внутрішніх документах – невичерпний, а відтак кожна організація розробляє їх набір і зміст з урахуванням особливостей, цілей та напрямів розвитку.

Підхід до розроблення та запровадження комплаєнс-політик закріплений в ISO 37301:2021 «Compliance management systems – Requirements with guidance for use» [5] Міжнародною організацією зі стандартизації. Комплаєнс будується на: правових нормах, індивідуальних домовленостях, етиці ведення бізнесу, колективних домовленостях, практиці застосування [2, с. 4].

Суб'єктами комплаєнсу є: вище керівництво, менеджери середньої ланки, працівники HR-відділу, комплаєнс-офіцер, інші відповідальні співробітники відділу комплаєнсу та спеціалісти, залучені ззовні. На думку експертів [2, с. 14], кількість відповідальних у компанії осіб за функціонування комплаєнс-системи має бути достатня, як і їх повноваження та надані їм ресурси. Важливим є також як правильний розподіл обов'язків, так і розмежування функціоналу між структурними підрозділами організації: юридичним, стандартизації, комплаєнсу, внутрішнього аудиту та безпеки.

Базові принципи створення комплаєнс-політики: єдині стандарти, системність, управління ризиками, наявність практичних прикладів поведінки, об'єктивність, профілактика – виявлення порушення – реакція; простота мови написання і доступність; відповідальність за недотримання політики [2, с. 11]. Їх перелік можна доповнити: верховенством права, законність, систематичність, превентивність.

Сутність комплаєнсу розкривається через функції, щодо яких позиції науковців також розходяться: створення правил та допомога в їх інтерпретації; адаптування правил до нових умов; участь в ухваленні бізнес-рішень; кризовий менеджмент; ризик-менеджмент; аудит; розгляд делікатних ситуацій [2, с. 4].

У сучасній науковій літературі та практиці набули поширення дослідження окремих видів комплаєнсу.

Отже, комплаєнс – це не лише інструмент побудови прозорого та ефективного ведення бізнесу в українських реаліях, але й ефективна стратегія його розвитку та організацій загалом.

Список використаних джерел

1. Азаренкова Г.М., Цовма Б.В., Томарович Т.В. Теоретико-методологічні засади комплаєнс-контролю у системі корпоративного управління банку в сучасних умовах. *Науковий вісник Одеського НЕУ*. 2023. № 9. С. 72-80.
2. Комплаєнс: основні принципи виявлення ризиків та їх мінімізації. UNIC. 2022. 24 с.
3. Карпушенко М.Ю., Карпушенко О.О. Теоретико-методологічні аспекти формування системи комплаєнсу-контролю. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2023. № 1 (23). С. 132-142.
4. Овсієнко О.В. Комплаєнс у бізнес-адмініструванні та його роль у створенні ефективних норм і господарської поведінки. *Економічний простір*. 2018. № 134. С. 173-185.
5. ISO 37301:2021 «Compliance management systems – Requirements with guidance for use». URL: <https://www.iso.org/standard/75080.html>

Лапшин Сергій Андрійович

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та менеджменту
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Соколовський Володимир Сергійович

провідний фахівець медіа-центру
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ НА ЦЕНТРАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

Реформування системи державного управління є однією з важливих умов асоціації України і Європейського Союзу. Потенціал реформ державного управління може бути реалізований повною мірою лише за одночасного вдосконалення організації надання адміністративних послуг, які є найважливішою складовою всієї сфери державних послуг. Організація надання адміністративних послуг суттєво впливає на соціально-економічну ситуацію та соціально-політичну стабільність у країні.

Одним із напрямів розвитку системи надання адміністративних послуг є застосування єдиного комплексу технологічно пов'язаних між собою державних інформаційних систем і елементів інформаційно-технологічної інфраструктури, які забезпечують новий рівень результативності й ефективності діяльності органів державної влади [1].

З 2015 року в Україні розпочато впровадження окремих електронних адміністративних послуг, якими уже досить активно користуються українці. При наданні електронних адміністративних послуг міністерствами та іншими